

ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ІДЕАЛІВ У МОЛОДІ

На сучасному етапі розвитку незалежна Україна стикнулася з непередбаченими фактами, коли не виправдовуються очікувані покладання на демократичну владу, на економічно-виробничі структури, на підприємництво і ринкову економіку, на вияв людяності і турботи з боку суспільства. Суспільствознавці, політологи та інші аналітики разом з владними структурами прагнуть знайти рішення проблем за допомогою реформування юридичних, політичних, економічних структур та інших. Результат мінімальний, тому що поза увагою залишається головне – моральна культура окремої людини і суспільства, зокрема гуманістичні ідеали та засоби їх здійснення.

З'ясоване в термінах людських сподівань майбутнє являє собою реалізоване належне. Суто людські прагнення, що є чинниками належного, своєю чергою спонукають майбутнє через повинне, або ж моральний ідеал. У гуманістичний спосіб зрозуміти, а тим більше здійснити майбутнє можна лише завдяки тому, що адекватним чином усвідомлюється взаємозв'язок ціннісно зорієнтованого майбутнього, тобто ідеалу, і фактичної наявної дійсності. Інакше кажучи, надати фактам нормативно – ціннісної змістовності, а моральним нормам – фактичної буттєвості й означає віднайти спосіб через правильно усвідомлене майбутнє гуманізувати наявне буття сьогодення.

Відтак майбутнє перестає бути предметом дослідження «об'єктивного розвитку фактів». Істотною його характеристикою стає не суще, а повинне, тобто цілісно і комплексно з гуманістичної позиції майбутнє може бути усвідомленим лише завдяки його осмисленню, віднайденню тих смислів, які притаманні людині, буття якої наділено саме моральним смислом прагнення вищого блага. Об'єднуючи смисложиттєвими цілепокладаннями свою діяльність, молодь набуває необхідних масштабів і критеріїв усвідомлення і

самореалізації себе в оточуючому світі, суспільстві та в спілкуванні з собі подібними. Отже, на передній план такого роду гуманістичної футурології виступає суто етична проблематика.

Актуальність теми. В сучасних умовах не тільки екологічної кризи, але й кризи морально – культурних засад буття людини, в тому числі і в Україні актуалізуються питання довіри зокрема сучасної молоді до гуманістичних ідеалів життя. Зруйновані, ходою історії комуністичні ідеали, втратили особливо серед молоді свій авторитет і перестали бути смисложиттєвими орієнтирами.

Відкинувши вузький горизонт теорії моралі, і тим більше культури поведінки, до яких часто-густо з ідеологічних причин зводили етику позитивістсько зорієнтовані вчення «про світле майбутнє», саме зараз надали етиці тієї змістовності, яка ставить в центр належного повинне, що за вихідний пункт і кінцеву мету вбачає людину з її найвищою цінністю — людською гідністю. Продовжуючи здійснювати в етиці «коперніканський переворот», гуманістична етика як вчення про смисл життя трансформувалася до питань моральної необхідності, основу якої складають абсолютні об'єктивні загальнолюдські цінності. Віднайшовши людські смисли, тобто смисложиттєві орієнтації через цінності свободи, справедливості і солідарності як цінності гуманістичні, етика набуває здатності в методологічному відношенні несуперечливо розв'язати проблему співвідношення норми і факту, ідеалу і дійсності, майбутнього і сучасного.

Специфікою «етичної революції» є здатність етичного вчення об'єднувати на засадах толерантності і довіри різноманітні доробки світоглядницької релігійно-теологічної, економічно-прагматичної, художньо-естетичної думки в ту єдину «картину людини», яка спроможна перетворити сьогодення і на гуманістичних засадах виробляти такі морально виправдані вимоги до майбутнього, які вбирають в себе розмаїття різних думок, почуттів, бачень.

Наприклад, ставши на шлях уточнення загально визнаних в ХХ ст. світовою суспільною думкою основних цінностей, сучасна етика спирається на доробки християнства, гуманістичної філософії, марксизму, філософської антропології і нового типу раціоналізму. Методологічні досягнення критичного раціоналізму, отже, дають їй можливість теоретичні настанови вищеозначених напрямків етичної думки зорієнтувати на поєднання аксіологічного і гносеологічного моментів в єдине сукупне достовірне знання про засоби віднайдення реалістичних шляхів перетворення дійсності на гуманістичних засадах. Зберігаючи смисложиттєві настанови через трансформування основних цінностей в морально-нормативну змістовність вирішення конкретних соціальних проблем, конструктивний раціоналізм етики дає можливість віднайдення сукупного аксіолого-гносеологічного знання, що набуває форми конкретної наукової теорії реформування суспільної діяльності з усією складністю системи її детермінантних чинників — природних, соціальних, економічних, політичних, естетичних, моральних, релігійних тощо. Засадничений взаємокритичним співвідношенням ціннісно зорієнтованих різноманітних позицій, конструктивний раціоналізм дає можливість через співвідношення конкретних утопій, що набувають змістовних характеристик конкретних гіпотез, включати в процес конструювання науково-теоретичного знання вирішення проблем (децизіоністського знання) різнорівневі характеристики цього знання — від безпосередньо чуттєвого бачення до соціальних концепцій, що кладуть в свою основу філософсько-метафізичної побудови. Підсумком стає достовірне ціннісно змістовне поєднання гуманістичної моральної норми і аналізу фактичної дійсності. Це дає змогу виробляти соціальну перспективу, що відповідає людській гідності. Соціальна інженерія на підставі методу конструктивного раціоналізму, на відміну від критичного раціоналізму, який при вирішенні проблем змушений був своїм «негативним» утилітаризмом елімінувати моральну зорієнтованість на вище благо, наповнює децизіоністське знання смисложиттєвою змістовністю.

Як свідчать намагання громадської думки сучасності реалістично з'ясувати глобальні проблеми сучасної молоді, що в кінцевому підсумку набуває характеристики створення нової етики відповідальності, найбільш глибоко, всебічно і конкретно усвідомлює цю проблематику. Вона володіє тепер не тільки філософсько-світоглядницьким усвідомленням етики майбутнього, а й ставить сучасну практичну філософію у зв'язок з так званою «малою антропологією». Переорієнтація філософської антропології на конструктивно-раціоналістичних рейках в ековіталізм дає можливість сучасній гуманістичній етиці вбачати головним чинником людської діяльності в умовах граничних ситуацій вижити/жити абсолютну цінність життя. За таких умов екологічний імператив нової етики відповідальності не просто вимагає застережливого ставлення до природи, а трансформується в конкретне науково-теоретичне знання, яке поряд із збереженням засад людського життя орієнтує відповідальність людини і суспільства в цілому на реалізацію смисложиттєвих моральних орієнтирів, тобто на повнокровне існування людини в світі.

Головним у методології ековіталізму є те, що природа з об'єкта діяльності перетворюється на носія найвищої цінності — цінності життя. Відтак соціально-політичні, господарчо-економічні, юридично-правові та інші засади суспільне значущих рішень не тільки набувають етичної ґрунтовності, а й потребують морально-філософської культури повсякденного буття кожної молодої людини, яка є здатною наповнити смисложиттєвим змістом, а з тим й силою людяності все, коли прагне зрозуміти і розбудувати майбутнє на началах досягнень людського генія. Такі його величезні здобутки, як наука і техніка, розглянені через призму ековіталістичної ціннісної зорієнтованості, набувають в системі рішень соціальної інженерії характеристик реальної змістовності екологічного імперативу. Трансформували моральний категоричний імператив І. Канта — ніколи не вбачати в людині засіб, а тільки мету — через імператив справедливості Л. Нельсона у вимоги екологічного імперативу, етика однією

з перших серед сучасних гуманістичних вчень стала на шлях відмови від антропоцентризму. Це дало їй можливість не тільки проголошувати морально-відповідальне ставлення до людини, а й надати йому реальної змістовності через відповідальне ставлення до світу оточуючого, внутрішнього та світу надприродного. У такий спосіб в етиці досягається можливість розглядати майбутнє в реалістичних термінах, органічно поєднуючи на засадах ековіталізму науку і віру в сукупному науково-теоретичному знанні при вирішенні конкретних соціальних проблем.

Покладений в основу методології сучасної етики принцип спроб і помилок і відповідний йому пошук істинного децизійністського знання «крок за кроком», надав можливості теоретикам саме з цих позицій розглядати соціальну перспективу дня прийдешнього. Ними було загострено питання про необхідність «іншого прогресу», що лише за умов дієвого контролю, який заснований на критично-плюралістичному здійсненні соціального консенсусу, можливе досягнення гуманістичного суспільства майбутнього. Варто зауважити, що етика при цьому не прагне створити якусь універсальну мораль з одними вимогами для всіх людей, соціальних груп, етносів, регіонів тощо. Її моральні вимоги, що ґрунтуються на ековідповідальності, конструюються через трансформацію ціннісних засад людського буття, до яких, першою чергою, належить право кожної людини на життя.

Постаючи як єдність теоретичних і практичних засад, етика стала могутнім чинником перетворення екогуманістичних бачень та суджень в конкретні практичні вимоги як до всесвітніх громадських організацій, державних установ, політичних партій, так і до громадської думки і моральної культури окремої особистості, що всі разом безпосередньо взаємовідповідають за сучасне і майбутнє. Віхою гуманізації суспільного життя в умовах глобальних проблем, цивілізаційних розломів і подальшої глобалізації світу названо Стокгольмську Декларацію. Вона є невичерпним джерелом для осмислення і вирішення конкретних проблем людини і

людства в умовах інформативно-технологічного суспільства, яке вступило в XXI століття. Саме завдяки рішенням різних партій світу на рівні з'їздів та інших організаційних заходів молодь отримує не тільки нові достовірні знання щодо вирішення актуальних проблем сьогодення, а й комплекс обґрунтованих соціально-політичних, духовно-культурних, релігійно-теологічних, господарчо-економічних вимог-програм. Практика довела й щоразу доводить, що гуманістична етика з її орієнтацією на гуманістичні цінності, до яких тепер включено як головну абсолютну цінність життя, є найважливішим знаряддям розуміння і здійснення майбутнього людства, які відповідають гідності кожної людини.

Висновок: сьогодення нашої країни наочно свідчить про те, що всілякі спроби здійснити демократизацію державної влади, економічно – виробничих відносин, юридичної практики, зокрема діяльності суддів усіх рангів, тощо наочно свідчать, що реформування суспільства на гуманістичних засадах неможливе без формування у людей нових ідеалів, які б у центр усіх перетворень ставили людину. В першу чергу таке формування потрібно здійснювати у нашої молоді, якій не тільки належить майбутнє але й день сьогоднішній. Однак вся суть в тому й полягає, що без етики цінностей не можливі ні гуманістичні ідеали, ні їх здійснення.

Ключові слова: ідеал, етика, гуманізм, цінність, мораль, молодь.

Ключевые слова: идеал, этика, гуманизм, ценность, нравственный, молодежь.

Key words: Ideal, ethics, humanism, value, moral, youth.

Резюме

Преобразование советской тоталитарной командно-административной системы в современных условиях становления демократической Украины не возможно без формирования гуманистических идеалов у людей. Такие идеалы базируются на представлении о человеке как носителе нравственных ценностей. Достоинство человеческой личности и честь ее, свобода и

ответственность, справедливость и солидарность, толерантность и счастье представляют собой основные общечеловеческие ценности.

The resume

Transformation of the Soviet totalitarian command-management system to modern conditions of becoming of democratic Ukraine not probably without formation of humanistic ideals at people. Such ideals are based on representation about the person as the carrier of moral values. Advantage of the human person and honour of it, freedom and the responsibility, validity and solidarity, tolerance and happiness represent the basic universal values.

Список літератури:

1. *О. Г. Дробницкий* Понятие морали. Историко – критический очерк. М.: Наука, 1974 – 388 с.
2. *В. А. Канке* Этика ответственности. Теория морали будущего. М.: Логос, 2003 – 351 с.
3. *М. В. Попович* Раціональність і виміри людського буття. К.: Сфера, 2001 – 290 с.
4. *В. И. Гур* Этическая концепция германской социал – демократии. К.: Центр соц. Исследований им. В. Старосольского, 1997 - 256 с.
5. *К.А. Шварцман* Философия и воспитание. М.: Политиздат, 1989 - с. 208